

APSTIPRINU

Valsts dzelzceļa administrācijas direktors

A. Židkovs

Valsts dzelzceļa
administrācija

Valsts dzelzceļa administrācijas 2022.gada publiskais pārskats

SATURS

1. PAMATINFORMĀCIJA	3
1.1. KOPSAVILKUMS.....	3
1.2. VDA JURIDISKAIS STATUSS UN IZVEIDOŠANAS GADS	3
1.3. VDA MĒRĶIS UN DARBĪBAS VIRZIENI	3
2. VDA DARBĪBAS REZULTĀTI	6
2.1. PĀRSKATA GADA GALVENĀS PRIORITĀTES UN INFORMĀCIJA PAR TO ĪSTENOŠANU	6
2.2. REGULATĪVO FUNKCIJU ĪSTENOŠANA	6
2.2.1. <i>Pieteikuma iesniedzēju sūdzību izskatīšana</i>	<i>6</i>
2.2.2. <i>Konkurences situācijas uzraudzība dzelzceļa pakalpojumu tirgos</i>	<i>8</i>
2.2.3. <i>Sadarbība ar citu Eiropas Savienības dalībvalstu regulatīvajām iestādēm un ar Eiropas Komisiju.....</i>	<i>11</i>
2.2.4. <i>Sadarbība ar dzelzceļa pakalpojumu lietotājiem un citiem sadarbības partneriem.....</i>	<i>13</i>
2.2.5. <i>Infrastruktūras pārvaldītāja neatkarības prasību uzraudzība</i>	<i>13</i>
2.2.6. <i>Eiropas Savienības tieši piemērojamo dzelzceļa jomas tiesību aktu uzraudzība.....</i>	<i>13</i>
2.2.7. <i>Publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja pakalpojumu uzraudzība pierobežas iecirkņos</i>	<i>14</i>
2.2.8. <i>Sankcijas, nodrošinot regulatīvās iestādes informācijas pieprasījumu un lēmumu izpildi</i>	<i>14</i>
2.3. NEREGULATĪVO FUNKCIJU ĪSTENOŠANA	16
2.3.1. <i>Dzelzceļa pārvadātāju licencēšana un tās prasību izpildes uzraudzība</i>	<i>16</i>
2.3.2. <i>Dzelzceļa statistikas datu apkopošana un ziņošana Eiropas Komisijai.....</i>	<i>16</i>
2.3.3. <i>Dzelzceļa vides aizsardzības politika</i>	<i>17</i>
2.3.4. <i>Dzelzceļa radīto risku (apdraudējumu) uzraudzība</i>	<i>17</i>
2.3.5. <i>Dzelzceļa reģistru izveidošana, uzturēšana un datu reģistrēšana</i>	<i>18</i>
2.3.6. <i>Pasākumu īstenošana, lai nodrošinātu Eiropas Savienības tieši piemērojamo tiesību aktu (Regulu) izpildes uzraudzību VDA kompetences jomā.....</i>	<i>20</i>
2.3.7. <i>Vēsturiskā mantojuma dzelzceļa finansējuma sadalījums un tā izlietojuma kontrole</i>	<i>20</i>
2.3.8. <i>Citu valsts pārvaldes uzdevumu īstenošana</i>	<i>20</i>
3. INFORMĀCIJA PAR VDA BUDŽETU UN TĀ IZLIETOJUMU	23
4. VDA STRUKTŪRA UN PERSONĀLS	24
5. KOMUNIKĀCIJA AR SABIEDRĪBU	26
6. PLĀNI NĀKAMAJAM GADAM	27

Pārskatā izmantoto saīsinājumu saraksts:

ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
ANO EEK	Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisija
ART	Administratīvā rajona tiesa
DG MOVE	Eiropas Komisijas Mobilitātes un transporta ģenerāldirektorāts (angl.)
EK	Eiropas Komisija
ES	Eiropas Savienība
ENRRB	Eiropas dzelzceļa regulatīvo iestāžu tīkls (angl. <i>European Network of Rail Regulatory Bodies</i>)
ERADIS	Eiropas Savienības dzelzceļa aģentūras savstarpējās savietojamības un drošuma datubāze (angl. <i>European Railway Agency Database of Interoperability and Safety</i>)
EVR	Eiropas ritekļu reģistrs (angl. <i>European Vehicles Register</i>)
IRG-Rail	Neatkarīgā Eiropas dzelzceļa regulatīvo iestāžu grupa (angl. <i>Independent Regulators' Group – Rail</i>)
OTIF	Starptautiskā dzelzceļa pārvadājumu starpvaldību organizācija (angl. <i>Intergovernmental Organisation for International Carriage by Rail</i>)
OSŽD	Dzelzceļu sadarbības organizācija
RINF	Eiropas dzelzceļa infrastruktūras reģistrs (angl. <i>Register of infrastructure</i>)
RMMS	Dzelzceļa tirgus uzraudzības shēma (angl. <i>Rail Market Monitoring Scheme</i>). Jēdziens izriet no 2015.gada 7.jūlija Eiropas Komisijas Īstenošanas regulas (ES) 2015/1100 par dalībvalstu ziņošanas pienākumu dzelzceļa tirgus uzraudzības ietvaros
SMGS	Nolīgums par starptautisko dzelzceļa kravu satiksmi
TRAMOS	Eiropas Komisijas izveidotā un uzturētā Dzelzceļa transporta uzraudzības sistēma (angl. <i>Transport Monitoring System – Rail</i> (TRAMOS-Rail))
VDA	Valsts dzelzceļa administrācija
VDzTi	Valsts dzelzceļa tehniskā inspekcija

1. PAMATINFORMĀCIJA

1.1. Kopsavilkums

Pārskata mērķis ir atspoguļot Valsts dzelzceļa administrācijas (turpmāk – VDA) paveikto 2022.gadā. Pārskatā ir analizēti VDA stratēģijā noteiktie uzdevumi, ņemot vērā galvenos faktorus, kas ir ietekmējuši iestādes darbību šajā laika posmā.

1.2. VDA juridiskais statuss un izveidošanas gads

VDA ir izveidota saskaņā ar Dzelzceļa likuma 30. panta prasībām un savu darbību uzsākusi 1999.gada 1.jūlijā. VDA darbību reglamentē Ministru kabinetā apstiprināts nolikums, šobrīd aktuālais – 2022.gada 10.maija noteikumi Nr.282 “Valsts dzelzceļa administrācijas nolikums”.

Saskaņā ar dzelzceļa jomu reglamentējošiem tiesību aktiem VDA ir valsts pārvaldes iestāde, kura atrodas Satiksmes ministrijas pārraudzībā un kuras darbības mērķis ir valsts pārvaldes funkciju realizēšana dzelzceļa transporta nozarē. VDA ir dzelzceļa jomu reglamentējošos Eiropas Savienības tiesību aktos minētā regulatīvā iestāde Latvijā. Dzelzceļa jomu reglamentējošie nacionālie normatīvie akti paredz VDA veikt arī vairākas citas funkcijas, kuras nav uzskatāmas par tādām, kas būtu saistītas ar regulatīvās kontroles īstenošanu dzelzceļa pakalpojumu tirgū.

Saskaņā ar Likuma par budžetu un finanšu vadību VDA ir valsts budžeta nefinansēta iestāde. Sākot ar 2010.gada 1.janvāri VDA tiek finansēta no dzelzceļa infrastruktūras finansējumam paredzētajiem līdzekļiem, kas minēti Dzelzceļa likuma 10.panta otrās daļas 1.un 2.punktā.

1.3. VDA mērķis un darbības virzieni

VDA apstiprinātajā stratēģijā 2020.–2022.gadam noteiktais mērķis ir īstenot Latvijā dzelzceļa tirgus attīstības uzraudzību, nodrošināt nediskriminējošu piekļuvi dzelzceļa infrastruktūrai, novērst nevienādu un tirgu kropļojošu konkurenci starp dzelzceļa tirgus dalībniekiem, nodrošināt pārskatāmu lēmumu pieņemšanas un infrastruktūras maksu noteikšanas kārtību dzelzceļa kravu un pasažieru pārvadājumu jomā, kā arī veicināt kvalitatīvu dzelzceļa pārvadājumu tirgus attīstību Latvijā.

VDA darbības pamatvirzieni atbilstoši dzelzceļa jomu reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem ir realizēt:

- 1) dzelzceļa regulatīvās iestādes funkcijas, kā arī
- 2) dzelzceļa neregulatīvās funkcijas.

Eiropas Parlaments un Padome 2012.gada 21.novembrī pieņēma Direktīvu 2012/34/ES, ar ko izveido vienotu Eiropas dzelzceļa telpu (turpmāk – Direktīva 2012/34/ES). No Direktīvas 2012/34/ES izriet prasības katrā Eiropas Savienības dalībvalstī izveidot vienu valsts regulatīvo iestādi dzelzceļa nozarē, kura ir nepieciešama dzelzceļa infrastruktūras efektīvai pārvaldībai un taisnīgai un nediskriminējošai izmantošanai un kura atbilst visiem kritērijiem, kādi noteikti attiecībā uz regulatīvo iestāžu neatkarību. Šāda regulatīvā iestāde atbild par konkurences situācijas uzraudzību dzelzceļa pakalpojumu tirgū un pilda pārsūdzības iestādes funkcijas, nolūkā nepieļaut pieteikuma iesniedzēju diskrimināciju un nodrošināt vienotās Eiropas dzelzceļa telpas pareizu darbību. Ar pieteikuma iesniedzējiem saprot pārvadātājus vai citas personas, kam ir ar sabiedriskajiem pakalpojumiem saistīta vai komerciāla interese iegūt infrastruktūras jaudu pārvadājumu veikšanai.

Ar Direktīvu 2012/34/ES, ieņemot agrākajam Eiropas Savienības tiesiskajam regulējumam, ir pastiprinātas prasības attiecībā uz regulatīvās iestāžu neatkarību, paplašināti to pienākumi un pilnvaras un noteikta struktūra un noteikumi regulatīvo iestāžu savstarpējai sadarbībai un sadarbībai ar Eiropas Komisiju.

Eiropas Parlaments un Padome 2016.gada 14.decembrī pieņēma Direktīvu (ES) 2016/2370, ar ko groza Direktīvu 2012/34/ES attiecībā uz iekšzemes dzelzceļa pasažieru pārvadājumu tirgus atvēršanu un dzelzceļa infrastruktūras pārvaldību (turpmāk – Direktīva (ES) 2016/2370). Attiecīgajos nacionālajos tiesību aktos ir iekļautas tiesību normas, kas izriet gan no Direktīvas 2012/34/ES, gan no Direktīvas (ES) 2016/2370.

VDA kā regulatīvās iestādes funkcijas ir:

- izskatīt pieteikuma iesniedzēja sūdzības, ja tas uzskata, ka notikusi netaisnība, diskriminācija vai ja pieteikuma iesniedzējs ir cietis jebkādā citā veidā, un pieņemt lēmumus par sūdzībām, kā arī veikt pasākumus, lai situāciju uzlabotu;
- uzraudzīt konkurences situāciju dzelzceļa pakalpojumu tirgos un pēc savas iniciatīvas, nolūkā nepieļaut pieteikuma iesniedzēju diskrimināciju, pieņem lēmumus, kas ir saistoši dzelzceļa tirgus dalībniekiem;
- novērtēt, vai jauni dzelzceļa pasažieru pārvadājumu pakalpojumi izjauktu dzelzceļa transporta sabiedrisko pakalpojumu līguma ekonomisko līdzsvaru, un pieņemt attiecīgu lēmumu, ar kuru tiek piešķirtas, grozītas, piešķirtas tikai ar nosacījumiem vai atteiktas tiesības piekļūt dzelzceļa infrastruktūrai;
- sadarboties ar Eiropas Komisiju, citām dzelzceļa regulatīvajām iestādēm un valsts dzelzceļa drošības iestādi Latvijā (VDzTi);
- regulāri un ne retāk kā reizi divos gados apspriesties ar dzelzceļa kravu un pasažieru pārvadājumu pakalpojumu lietotāju pārstāvjiem, lai ņemtu vērā viņu viedokli par dzelzceļa tirgu;
- uzraudzīt publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja neatkarības prasības būtisko funkciju izpildē;
- uzraudzīt publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja sniegto starpniecības pakalpojumu pierobežas iecirkņos.

Savukārt, realizējot neregulatīvās funkcijas, VDA kompetencē ir šādi uzdevumi:

- veikt dzelzceļa pārvadātāju licencēšanu un iekļaut informāciju par izsniegtajām pārvadātāju licencēm Eiropas Savienības dzelzceļa reģistrā;
- vākt, apkopot un sniegt statistikas datus Eiropas Komisijas vajadzībām (dalībvalstīm noteiktais pienākums);
- īstenot pasākumus, lai nodrošinātu Eiropas Savienības tieši piemērojamo tiesību aktu (Regulu) izpildes uzraudzību VDA kompetences jomā;
- izstrādāt dzelzceļa vides aizsardzības politiku;
- izvērtēt dzelzceļa radīto risku (apdraudējumu);
- izveidot un uzturēt dažādus dzelzceļa reģistrus, veikt datu reģistrāciju tajos un nodrošināt piekļuvi Eiropas Savienības institūcijām, kā arī komersantiem;
- īstenot citus valsts pārvaldes iestāžu darbībā paredzētos uzdevumus;
- pieņemt lēmumus par vēsturiskā mantojuma dzelzceļa (Gulbenes – Alūksnes bānītis) paredzēto finanšu līdzekļu sadalījumu un finanšu izlietojuma pārskatu apstiprināšanu, un kontrolēt šo finanšu līdzekļu izlietojumu atbilstoši paredzētajam mērķim.

VDA funkcijas nosaka Dzelzceļa likums, citi Latvijas Republikas dzelzceļa jomu reglamentējošie normatīvie akti, kā arī tieši piemērojamiem ES tiesību akti dzelzceļa jomā. 2021.gadā tika pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/782 (2021.gada 29.aprīlis) par dzelzceļa pasažieru tiesībām un pienākumiem (pārstrādāta redakcija), kas daļēji attiecas uz VDA kompetenci, tas ir, starptautiskajiem pasažieru pārvadājumiem Latvijā. Jaunā ES dzelzceļa pasažieru tiesību un pienākumu Regula kļūs piemērojama ar 2023.gada 7.jūniju. Līdz tam brīdim ir jāveic vairāki grozījumi Latvijas normatīvajos aktos, lai īstenotu atsevišķas no šīs Regulas izrietošās prasības (piemēram, jāparedz izņēmumi no šīs regulas prasībām, kas būs piemērojami Latvijas Republikas teritorijā, sankcijas par šīs regulas noteikumu un prasību pārkāpšanu, un par šīm izmaiņām jāpaziņo Eiropas Komisijai).

Ar katru gadu pieaudzis arī darba apjoms, nodrošinot aktīvu līdzdalību EK darba institūcijās. VDA ir iesaistījies arī Eiropas Savienības Dzelzceļa aģentūras (ERA), Neatkarīgo Eiropas dzelzceļa regulatīvo iestāžu grupu IRG-Rail, Dzelzceļu sadarbības organizācijas (OSŽD), ANO un citu starptautisko organizāciju darba grupu aktivitātēs.

VDA savas kompetences ietvaros regulāri piedalās Latvijas un Eiropas Savienības dzelzceļa jomas normatīvo aktu izstrādē.

2. VDA DARBĪBAS REZULTĀTI

2.1. Pārskata gada galvenās prioritātes un informācija par to īstenošanu

2022.gadā, tāpat kā iepriekšējos, kā viena no galvenajām VDA darbības prioritātēm bija vienlīdzīgu apstākļu nodrošināšana visiem pārvadātājiem konkurences veicināšanas nolūkā. Kā ļoti svarīga darbības prioritāte jāmin līdzdalība Eiropas Komisijas (EK) un Eiropas Savienības dzelzceļu aģentūras (ERA) aktivitātēs, lai panāktu Latvijai labvēlīgu Eiropas Savienības normatīvo aktu izstrādi attiecībā uz dzelzceļa ritekļu vienotā reģistra izveidošanu, kā arī 1520 mm un 1435 mm platuma dzelzceļa sistēmu savstarpējo savietojamību bīstamo kravu pārvadājumu jomā.

2022.gadā valsts interešu aizstāvēšanā ES institūcijās VDA turpināja aktīvi izmantot Neatkarīgās Eiropas regulatīvo iestāžu grupas (IRG-Rail) iespējas, veidojot vienotu nostāju dažādu normatīvo aktu izstrādes procesā.

2022.gadā turpinājās iepriekšējos gados ierosināto sūdzību un administratīvo tiesvedību izskatīšana, kas prasīja salīdzinoši lielus finansiālos un administratīvos resursus, bet vienlaicīgi ļāva arī iegūt neatsveramu pieredzi īpaši sarežģītu dzelzceļa nozares problēmsituāciju risināšanā.

Būtiskas izmaiņas dzelzceļa nozarē ienesa Krievijas uzsāktā agresija Ukrainā un pret Krieviju un Baltkrieviju noteiktās sankcijas, kas būtiski mainīja tranzītkravu plūsmas un sadarbību ar šīm valstīm. Administrācija arī iesaistījās noteikto sankciju īstenošanas uzraudzībā.

Attīstoties Rail Baltica projektam, Administrācija kā padomdevējs iesaistījās Rail Baltica nākotnes infrastruktūras pārvaldības modeļa izstrādē, sniedzot atbalstu projekta īstenošanā iesaistītajām organizācijām un sadarbojoties ar Lietuvas un Igaunijas radniecīgajām institūcijām.

2.2. Regulatīvo funkciju īstenošana

2.2.1. Pieteikuma iesniedzēju sūdzību izskatīšana

VDA mērķis, īstenojot šo funkciju:

- veikt preventīvus pasākumus, lai sūdzību iesniegšana nebūtu nepieciešama; iesniegtu sūdzību gadījumā nodrošināt to savlaicīgu izskatīšanu un lemt par pasākumiem, lai situāciju uzlabotu.

VDA atbilstoši Dzelzceļa likuma 31.panta pirmās daļas 8.punktam izskata pieteikumu iesniedzēja sūdzības, ja tas uzskata, ka notikusi netaisnība, diskriminācija, vai ja tas ir cietis jebkādā citā veidā. 2022.gadā, piedaloties VDA kā lietas dalībniekam, turpinājās tiesvedības vairākās lietās saistībā ar VDA lēmumiem, kas pieņemti gadījumos, kad VDA bija saņēmusi sūdzības.

- 1) 2018.gadā VAS “Latvijas dzelzceļš” Administratīvajā rajona tiesā pārsūdzēja VDA 05.12.2017. lēmumu Nr.1.5.-6/4, ar kuru uzdots nodrošināt piekļuvi Ventspils depo ēkai kā apkalpes vietai un tajā sniegto pakalpojumu pieejamību. Šis VDA lēmums tika pieņemts, izskatot iesniegto sūdzību par VAS “Latvijas dzelzceļš” vēlmi pārtraukt nodrošināt dzelzceļa kravu pārvadātajam, kas pārvalda VAS “Latvijas dzelzceļš” īpašumā esošo Ventspils Depo ēku, piekļuvi tajā ierīkotajai apkalpes vietai un tajā izmantoto pakalpojumu pieejamību, lai VAS “Latvijas dzelzceļš” brīvi turpmāk varētu izmantot šo ēku pati savām vajadzībām. Administratīvā rajona tiesa ar 25.01.2019. spriedumu noraidīja pilnībā VAS “Latvijas dzelzceļš” pieteikumu par VDA 05.12.2017. lēmuma Nr.1.5.-6/4 atcelšanu. Par šo Administratīvās rajona tiesas spriedumu VAS “Latvijas dzelzceļš” iesniedza apelācijas sūdzību Administratīvajai apgabaltiesai. Administratīvā apgabaltiesa 30.01.2020. nolēma uzdot Eiropas Savienības Tiesai (EST) prejudiciālos jautājumus un apturēt tiesvedību lietā, līdz stājas spēkā EST nolēmums. Prejudiciālā lietā C-60/20, kurā Administratīvā apgabaltiesa iesniedza lūgumu sniegt EST prejudiciālu nolēmumu, VDA sagatavoja un Eiropas Savienības Tiesā iesniedza rakstveida apsvērumus par prejudiciāla nolēmuma lūgumu. EST

ģenerālvokāts 25.02.2021. sniedza savus secinājumus.¹ Savukārt EST 15.07.2021. pasludināja spriedumu prejudiciālā lietā C-60/20.² Administratīvā apgabaltiesa 03.09.2021. atjaunoja tiesvedību pamatlietā un 24.03.2022. lietā pasludināja spriedumu, noraidot VAS "Latvijas dzelzceļš" pieteikumu par VDA 05.12.2017. lēmuma Nr.1.5.-6/4 atcelšanu. Par šo Administratīvās apgabaltiesas spriedumu VAS "Latvijas dzelzceļš" iesniedza kasācijas sūdzību Augstākajai tiesai. Augstākā tiesa 30.08.2022. nolēma ierosināt kasācijas tiesvedību saistībā ar VAS "Latvijas dzelzceļš" kasācijas sūdzību. VDA nav saņēmusi nekādu papildus informāciju pēc Augstākās tiesas paziņojuma par kasācijas tiesvedības ierosināšanu, lietas izskatīšana tiesā turpināsies 2023.gadā.

- 2) 2018.gadā VAS "Latvijas dzelzceļš" pārsūdzēja Administratīvajā rajona tiesā VDA 07.11.2018. atteikumu Nr.2.1.-139 izskatīt VAS "Latvijas dzelzceļš" sūdzību par AS "LatRailNet" veiktajiem grozījumiem infrastruktūras piekļuves maksas aprēķināšanas shēmā. VDA atteikumu pamatoja ar to, ka VAS "Latvijas dzelzceļš" nav subjektīvo tiesību iesniegt šādu sūdzību VDA. Administratīvā rajona tiesa pēc lietas ierosināšanas to pievienoja citai lietai, kas ierosināta pēc AS "LatRailNet" pieteikuma par VDA 27.07.2018. lēmuma Nr.1.5.-6/7 atcelšanu, ar kuru AS "LatRailNet" uzdots veikt grozījumus infrastruktūras piekļuves maksas aprēķināšanas shēmā. Administratīvā rajona tiesa spriedumu pasludināja 28.02.2022. un nosprieda izbeigt tiesvedību lietā daļā, kas ierosināta, pamatojoties VAS "Latvijas dzelzceļš" pieteikuma par VDA 07.11.2018. lēmuma Nr.2.1.-139 atcelšanu, jo VAS „Latvijas dzelzceļš” atteicās no pieteikumā ietvertajiem prasījumiem un lūdza izbeigt tiesvedību lietā attiecīgajā daļā. Šajā spriedumā ietvertais lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietas daļā nav pārsūdzēts un līdz ar to tā ir galīga un stājusies spēkā.
- 3) 2019.gada 7.oktobrī VDA pieņēma lēmumu Nr.1.5.-6/2_2019, uzdodot VAS "Latvijas dzelzceļš", līdz 2019.gada 31.decembrim, nodrošināt pārvadātājiem brīvu piekļuvi visiem publiskās lietošanas Ventspils stacijas ceļiem, kuri nepieciešami manevru darbu, šķirošanas un vilcienu komplektēšanas operāciju veikšanai, ja netiek izmantots īpaši ierīkots ar speciālu aprīkojumu nodrošinātais Ventspils stacijas šķirošanas uzkalns un ar to tehnoloģiski saistītie Ventspils stacijas sliežu ceļi. VAS "Latvijas dzelzceļš" lēmumu ir pārsūdzējusi administratīvajā rajona tiesā, lieta ierosināta. Pirms lietas izskatīšanas pēc būtības Administratīvā apgabaltiesa 2020.gada 11.februārī lēma par pagaidu noregulējumā lietā, apturot lēmuma darbību līdz lietas galīgajai izskatīšanai. 2020.gada 7.oktobrī Administratīvajā rajona tiesā tika uzsākta lietas izskatīšana pēc būtības. 2021.gadā arī notika viena tiesas sēde attālinātā režīmā. ART spriedums pasludināts 2021.gada 25.martā, noraidot VAS "Latvijas dzelzceļš" pieteikumu un atzīstot VDA lēmumu par tiesisku. VAS "Latvijas dzelzceļš" pārsūdzēja ART spriedumu Administratīvajā Apgabaltiesā. Apelācijas tiesvedība ierosināta, lieta izskatīta rakstveida procesā un spriedums pasludināts 09.11.2021., apmierinot VAS "Latvijas dzelzceļš" pieteikumu un atceļot VDA lēmumu. VDA 09.12.2021. ir iesniegusi kasācijas sūdzību Augstākajā tiesā par Apgabaltiesas spriedumu. Augstākā tiesa 11.05.2022. nolēma ierosināt kasācijas tiesvedību saistībā ar saņemtajām VDA un AS "Baltijas Ekspresis" kasācijas sūdzībām. VDA nav saņēmusi nekādu papildus informāciju pēc Augstākās tiesas paziņojuma par kasācijas tiesvedības ierosināšanu, lietas izskatīšana turpināsies 2023.gadā.

2022.gadā ir saņemta viena pieteikuma iesniedzēju sūdzība: 01.02.2022. AS "Baltijas Ekspresis" iesniedza sūdzību par VAS "Latvijas dzelzceļš" kā apkalpes vietas operatora darbībām un lēmumiem, t.sk. par jaunieviesto nosacījumu – tehnoloģisko laiku 24h, kuru pārsniedzot tiek aprēķināta papildus maksa -, kā arī jaunieviesto manevru pakalpojumu. Sūdzības izskatīšana 2022.gadā netika pabeigta un turpinājās 2023.gadā.

2022.gadā ir pieņemts viens administratīvais lēmums saistībā ar saņemtajām sūdzībām. 15.08.2022. VDA pieņēma lēmumu Nr.2-6-7 atteikt izdot AS "Baltijas Ekspresis" labvēlīgu administratīvo aktu sakarā ar

¹ Pieejams <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62020CC0060>

² Pieejams <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62020CJ0060>

to, ka 16.08.2021. iesniegtajā sūdzībā Nr.1.2-5/7-231 aprakstīto Maksas aprēķināšanas shēmas nepilnību (nav izstrādāta konsultācijas (apspriešanas) procesa kārtība), AS "LatRailNet" Sūdzības izskatīšanas ietvaros ir novērsusi un ka nav konstatējams cits AS "Baltijas Ekspresis" tiesību aizskārums, Lēmums nav pārsūdzēts, līdz ar to tas ir galīgs un stājies spēkā.

Balstoties uz saņemto informāciju no AS "Pasažieru vilciens", VDA veica pārbaudi un izvērtēja VAS "Latvijas dzelzceļš" rīcību, nosakot infrastruktūras jaudas ierobežojumus posmā "Sarkandaugava – Ziemeļblāzma", slēdzot minētajā posmā vilcienu kustību no 2022.gada 15.jūlija plkst. 23.50 līdz 2022.gada 18.jūlija plkst. 02.00 būvniecības darbu dēļ.

Pēc papildu informācijas iegūšanas un apstākļu izvērtēšanas, kas prasīja arī attiecīgu laiku, VDA secināja, ka tādu infrastruktūras jaudas ierobežojumu plānošanas un noteikšanas procesā, kuri ilgst vairāk kā divas dienas pēc kārtas, pārtraucot pilnībā pasažieru vilcienu kustību posmā "Sarkandaugava – Ziemeļblāzma", lai veiktu būvniecības darbus, un liedzot AS "Pasažieru vilciens" piekļuvi infrastruktūrai šajā posmā un izmantot piešķirto infrastruktūras jaudu, VAS "Latvijas dzelzceļš" kā infrastruktūras pārvaldītājs nav piemērojis Ministru kabineta 2016.gada 15.jūlija noteikumu Nr.472 "Publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras jaudas sadales noteikumi" VI. nodaļas attiecīgās tiesību normas, kuras vajadzēja piemērot.

Ņemot vērā, ka attiecīgie infrastruktūras jaudas pagaidu ierobežojumi posmā "Sarkandaugava – Ziemeļblāzma" beidzās 2022.gada 18.jūlijā pl. 02.00 un vairs nebija aktuāla to novēršana, VDA nebija nepieciešams izdot administratīvo aktu, nosakot VAS "Latvijas dzelzceļš" pienākumu atbilstošā termiņā novērst neatbilstības un izpildīt tiesiskā regulējuma par rīcību vilcienu kustības organizēšanai gaidāmo infrastruktūras jaudas pagaidu ierobežojumu gadījumos prasības.

Tomēr, lai novērstu līdzīgu gadījumu atkārtošanos, VDA rakstveida vēstulē aicināja VAS "Latvijas dzelzceļš" kā infrastruktūras pārvaldītāju turpmāk gaidāmo infrastruktūras jaudas pagaidu ierobežojumu plānošanas un noteikšanas procesā izpildīt precīzi un pilnībā normatīvo aktu prasības.

2.2.2. Konkurences situācijas uzraudzība dzelzceļa pakalpojumu tirgos

VDA mērķi, īstenojot šo funkciju:

- nodrošināt brīvu konkurenci un nediskriminējošu piekļuvi publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūrai;
- nodrošināt nediskriminējošu piekļuvi apkalpes vietām un ar dzelzceļu saistītu pakalpojumu nodrošināšanai šajās vietās, dodot iespējas dzelzceļa pārvadātājiem sniegt labākus pakalpojumus pasažieriem un kravas pārvadājumu pakalpojumu lietotājiem.
- nodrošināt noteiktās infrastruktūras maksas atbilstību normatīvo aktu prasībām.

a) Dzelzceļa pakalpojumu tirgus raksturojums

Starptautiskos tranzīta pārvadājumus ar dzelzceļa transportu caur Latviju 2022.gadā turpināja būtiski ietekmēt starptautiskā politika, sankciju noteikšana Krievijai un Baltkrievijai, kā arī Krievijas īstenotie pasākumi, lai novirzītu tranzīta kravu plūsmu caur savām ostām. 2021.gada janvārī Krievijas Transporta ministrija publiskoja paziņojumu, ka tā plāno veikt pasākumus, lai lielāko daļu tranzīta kravu plūsmas, kas līdz šim tika transportēta cauri Baltijas valstu jūras ostām, pārorientētu uz Krievijas ostām laikposmā līdz 2022.–2023.gadam. Savukārt Baltkrievija 2021.gada 20.februārī noslēdza vienošanos ar Krieviju par ievērojamu Baltkrievijas izcelsmes naftas produktu eksporta plūsmas pārvirzīšanu no Baltijas valstu ostām (galvenokārt – Klaipēdas) uz Krievijas Ustjugas ostu, ar kopējo apjomu līdz 9,8 milj.t. 2022.–2023.gadā. Būtisku ietekmi uz dzelzceļa pārvadājumu sektoru atstāja Krievijas 2022.gada sākumā uzsāktā karadarbība pret Ukrainu, un ar to turpmāk saistītās sankcijas un citi ierobežojumi tirdzniecībai ar Krieviju un Baltkrieviju.

Papildus, 2022.gada sākumā pamatā tika atcelti visi līdz šim esošie Covid-19 pandēmijas apkarošanai noteiktie ierobežojumi.

Vērtējot Latvijas ostu kravu apgrozījumu 2022.gadā, kurā lielāko daļu veidoja ar dzelzceļa transportu (galvenokārt – tranzītā) transportētās kravas, kopējais Latvijas ostu apgrozījums 2022.gadā palielinājās

par 15,2%. Vislielākais kravu palielinājums (procentuālajā izteiksmē) bija vērojams Ventspils ostā - 33,1%, tad Rīgas ostā - 9,4%. No caur Latvijas ostām pārvadātajiem kravu veidiem lielākais kravu apjoma samazinājums bija vērojams ogļu (- 56,1%) un metālu (- 73,5%) segmentā; savukārt lielākais kravu pieaugums – beramkravu (+26,8%) segmentā (avots: Satiksmes ministrija).

Kravu pārvadājumu apjoma tendences Latvijā atspoguļotas 1.tabulā un tās parāda, ka 2022.gadā kopējais kravu apgrozījums, rēķinot tonnkilometrus, pamatā saglabājās 2021.gada līmenī: SIA “LDZ CARGO” nedaudz samazinājās kravu pārvadājumu apjoms (- 0,3%), savukārt privātajiem pārvadātājiem tas kopumā nedaudz palielinājās (+ 0,2%).

1.tabula Dzelzceļa uzņēmumu pārvadāto kravu apjoma tendences

<i>Pārvadātāji</i>	<i>Miljoni tonnkilometri</i>			<i>Tirgus daļa%</i>	<i>Tonnkilometri pret iepriekšējo periodu %</i>	
	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2022</i>	<i>2022/2021</i>	<i>2022/2020</i>
SIA “LDZ CARGO”	6 030	5 250	5 232	70,3	99,7	86,8
AS “BALTIJAS TRANZĪTA SERVISS”	1 149	1 301	628	8,4	48,2	54,7
AS “Baltijas Ekspresis”	774	836	1 569	21,1	187,6	200,7
SIA “EURO RAIL CARGO”	23	71	17	1	24	73,6
Kopā:	7 976	7 458	7 446	100	99,8	93,4
Privātie pārvadātāji kopā³:	1 946	2 208	2 214	29,7	100,2	114,1
Privāto pārvadātāju tirgus daļa (%)	24,4	29,7	29,7			

Dzelzceļa pasažieru pārvadājumu apjoma tendences Latvijā atspoguļotas 2.tabulā un tās parāda, ka 2022.gadā pasažieru pārvadājumu sektorā vērojama pārvadājumu aktivizēšanās pēc Covid-19 pandēmijas ierobežojumu atcelšanas. Iekšzemes pārvadājumu apjoms sasniedza 149,4% no 2021.gada līmeņa, savukārt starptautiskie pārvadājumi nav tikuši atjaunoti.

2.tabula Dzelzceļa uzņēmumu pārvadāto pasažieru apjoma tendences

<i>Pārvadātājs</i>	<i>Miljonos pasažieru kilometru</i>		<i>Pasažieru kilometri pret iepriekšējo gadu 2022/2021, %</i>
	<i>2021</i>	<i>2022</i>	
AS “Pasažieru vilciens”	360,8	540,5	149,8
SIA “Gulbenes Alūksnes bānītis”	0,331	0,361	109,4
Kopā iekšzemes pārvadājumi	361,13	540,9	149,4
SIA “LDZ CARGO” starptautiskie	0	0	-
AB Lietuvas Geležinkeliai	0	0	-
Kopā starptautiskie pārvadājumi	0	0	-

b) Konkurences situācijas uzraudzība

Atbilstoši Dzelzceļa likuma 31.panta 1.daļas 9.punktam, VDA uzrauga konkurences situāciju dzelzceļa pakalpojumu tirgos un pēc savas iniciatīvas, kā arī lai nepieļautu pieteikuma iesniedzēju diskrimināciju, īpaši kontrolē Dzelzceļa likuma 1.daļas 8.punkta “a”, “b”, “c”, “d”, “e”, “f”, “g”, “h”, “i” un “j” apakšpunktā norādītos jautājumus un pārbauda, vai tīkla pārskatā nav iekļautas diskriminējošas normas un vai publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītājam vai infrastruktūras pārvaldītāja būtisko funkciju veicējam nav piešķirta tāda rīcības brīvība, kas varētu tikt izmantota pieteikuma iesniedzēju diskriminēšanai.

³ Izņemot SIA “LDZ CARGO”.

2022.gadā, piedaloties VDA kā lietas dalībniekam, turpinājās tiesvedība lietā saistībā ar VDA lēmumu, kas pieņemts gadījumā, kad VDA veica pēc savas iniciatīvas konkurences uzraudzību dzelzceļa pakalpojumu tirgos. 2018.gadā, veicot AS “LatRailNet” maksas aprēķināšanas shēmas kontroli, VDA secināja, ka uzcenojuma noteikšanas kārtībā pasažieru pārvadājumu pakalpojumu, ko sniedz saskaņā ar sabiedrisko pakalpojumu līgumu, segmentam nebija paredzēti kritēriji uzcenojuma vērtēšanai. AS “LatRailNet” pieņēma, ka minētais segments ir maksātspējīgs pilnā apjomā, jo valsts sedz pārvadātāju zaudējumus. VDA skaidrojumam nepiekrita un 2018.gada 27.jūnijā pieņēma lēmumu Nr.1.5.-6/7 uzdot AS “LatRailNet” tādu grozījumu veikšanu infrastruktūras piekļuves maksas aprēķināšanas shēmā, kuri paredz kritērijus pasažieru pārvadājumu pakalpojumu, ko sniedz saskaņā ar sabiedrisko pakalpojumu līgumu, tirgus segmentam piemērojamā uzcenojuma vērtēšanai, izslēdzot no tiem jau iepriekš plānojamus no valsts vai pašvaldību budžetiem sedzamus izdevumus, kurus pasažieru pārvadātāji nespēj segt no saviem pārvadājumu ieņēmumiem. Minēto VDA lēmumu 2018.gadā AS “LatRailNet” pārsūdzēja Administratīvajā rajona tiesā. Administratīvā rajona tiesa 26.03.2020. nolēma uzdot EST prejudiciālos jautājumus un apturēt tiesvedību lietā, līdz stājas spēkā EST nolēmums. Prejudiciālā lietā C-144/20, kurā Administratīvā rajona tiesa iesniedza lūgumu sniegt EST prejudiciālu nolēmumu, VDA sagatavoja un Eiropas Savienības Tiesā iesniedza rakstveida apsvērumus par prejudiciāla nolēmuma lūgumu. EST ģenerāladvokāts 25.03.2021. sniedza savus secinājumus.⁴ Savukārt EST 09.09.2021. pasludināja spriedumu prejudiciālā lietā C-144/20.⁵ Administratīvā rajona tiesa 15.09.2021. atjaunoja tiesvedību pamatlietā. Administratīvā rajona tiesa spriedumu pasludināja 28.02.2022. un nosprieda noraidīt AS “LatRailNet” pieteikumu par VDA 27.06.2018. lēmuma Nr.1.5.-6/7 atzīšanu par prettiesisku. AS “LatRailNet” par minēto spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību Administratīvajai apgabaltiesai. Administratīvā apgabaltiesa 02.12.2022. pasludināja spriedumu lietā, pievienojoties Administratīvās rajona tiesas spriedumam un noraidot AS “LatRailNet” pieteikumu par VDA 27.06.2018. lēmuma Nr.1.5.-6/7 atzīšanu par prettiesisku. Par šo spriedumu 30.12.2022. AS “LatRailNet” iesniedza kasācijas sūdzību Augstākajai tiesai. Lietas izskatīšana turpināsies 2023.gadā.

Ar Administratīvās apgabaltiesas lēmumu 2021.gadā 15.jūlijā VDA atbildētājas Latvijas Republikas pusē ir pieaicināta lietā saistībā ar Valsts dzelzceļa tehniskās inspekcijas atteikumu izsniegt AS “Baltijas Ekspresis” drošības sertifikāta B daļu visā publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras iecirknī “Daugavpils – Indra – valsts robeža”. Administratīvā apgabaltiesa par pamatojumu VDA pieaicināšanai tiesvedībā ir norādījusi, ka VDA uzdevumos atbilstoši tās nolikuma 4.punktam (Ministru kabineta 2005.gada 4.janvāra noteikumi Nr.13) ir sadarboties ar ārvalstu iestādēm un atbilstoši kompetencei izstrādāt un sniegt priekšlikumus un ierosinājumus par normatīvo aktu pilnveidošanu, lai noskaidrotu tās iespēju iesaistīties sadarbības līguma noslēgšanā. VDA savos 30.08.2021. paskaidrojumos Nr.1-12-80 norādīja, ka nesaredz VDA iespēju iesaistīties sadarbības līguma noslēgšanā, jo VDA pienākums sadarboties ar ārvalstu iestādēm ir saprotams kā sadarbība ar citām ES dzelzceļa nozares regulatīvajām iestādēm, kuras neatrodas Baltkrievijā, kas nav ES dalībvalsts, kā arī VDA nav kompetences vienotā drošības sertifikāta izdošanā, atjaunošanā, grozīšanā vai atsaukšanā.

Lieta izskatīta rakstveida procesā un Administratīvās apgabaltiesas spriedums pasludināts 13.12.2021., apmierinot AS “Baltijas Ekspresis” pieteikumu un uzliekot pienākumu Valsts dzelzceļa tehniskajai inspekcijai izskatīt pēc būtības AS “Baltijas Ekspresis” 2018.gada 5.februāra iesniegumu un izdot jaunu administratīvo aktu, ņemot vērā spriedumā konstatētos faktus un to juridisko vērtējumu. VDA ar spriedumu nav uzlikts tiesisks pienākums. Par šo spriedumu VDzTi iesniedza kasācijas sūdzību Augstākajai tiesai. Augstākā tiesa 28.06.2022. nolēma atteikt ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar VDzTi kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 13.12.2021. spriedumu. Lēmums ir galīgs un nav pārsūdzams.

2022.gadā VDA, veicot uzraudzību dzelzceļa pakalpojumu tirgos, pēc savas iniciatīvas nav pieņēmusi administratīvos lēmumus.

⁴ Pieejams <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62020CC0144>

⁵ Pieejams <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62020CJ0144>

2022.gadā kā ierasts VDA ir veikusi tīkla pārskata kontroli gan tā provizorisksajā, gan galējā variantā. VDA uzraudzības ietvaros nav konstatējusi būtiskus tīkla pārskata trūkumus vai neatbilstības normatīvo aktu prasībām.

2022.gadā, kā katru gadu, VDA veica publiskās lietošanas infrastruktūras jaudas sadales procesa uzraudzību. Ņemot vērā, ka jauda bija pietiekama, VDA nav saņēmusi pieteikuma iesniedzēja sūdzības, kā arī VDA nav saskatījusi nepieciešamību iejaukties jaudas sadales procesā pēc pašu iniciatīvas, veicot konkurences uzraudzības funkciju. Vienlaikus VDA 2022.gadā ir iepazinusies ar AS “LatRailNet” jaudas sadales plānu nākamajam kustības grafikam.

2022.gadā veikta AS “LatRailNet” izstrādāto noteikumu – Maksas aprēķināšanas shēma un Maksas iekasēšanas shēma – uzraudzība, piedaloties novērotāja statusā minēto noteikumu grozījumu apspriešanas sanāksmēs, atbilstoši Dzelzceļa likuma 31.panta pirmās daļas 21.punktam uzraugot pieteikuma iesniedzēju un infrastruktūras pārvaldītāja būtisko funkciju veicēja pārrunas par infrastruktūras maksas apjomu, kā arī izvērtējot minēto noteikumu atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Atbilstoši Dzelzceļa likuma 2019.gada 19.jūnija grozījumiem, VDA no 2019.gada 3.jūlija papildus pilda jaunas tirgus uzraudzības un regulēšanas funkcijas, līdz ar iekšzemes pasažieru pārvadājumu tirgus liberalizāciju uzraugot arī pasažieru pārvadātāju, kas nesniedz pakalpojumus saskaņā ar sabiedrisko pakalpojumu līgumu, piekļuvi infrastruktūrai un vienlaikus novērtējot, vai šādi jauni pasažieru iekšzemes vai starptautiski komercpārvadājumu pakalpojumi izjauktu sabiedrisko pakalpojumu līguma ekonomisko līdzsvaru. Tāpat VDA arī veic satiksmes pārvaldības, infrastruktūras uzturēšanas plānošanas, infrastruktūras pārvaldītāja funkciju nodošanas ārpalpojuma, infrastruktūras pārvaldītāja un pārvadātāju sadarbības līgumu slēgšanas, dzelzceļa nozares uzņēmumu finanšu pārredzamības un koordinācijas mehānismu prasību izpildes uzraudzību.

2.2.3. Sadarbība ar citu Eiropas Savienības dalībvalstu regulatīvajām iestādēm un ar Eiropas Komisiju

VDA mērķis, īstenojot šo funkciju:

- pilnveidot VDA darbību, apgūstot Eiropas dzelzceļa regulatīvo iestāžu darbības principus un praksi, kā arī, izmantojot Eiropas Savienības Neatkarīgo dzelzceļa regulatīvo iestāžu grupu IRG-Rail, izstrādātu uz savu pieredzi balstītas pamatnostādnes;
- sadarboties ar Eiropas Komisiju dzelzceļa tirgus regulēšanas jautājumos.

a) Eiropas dzelzceļa transporta regulatīvo iestāžu tīkls (ENRRB)

Ar Direktīvu 2012/34/ES ir radīts Eiropas dzelzceļa transporta regulatīvo iestāžu tīkls (“tīkls”) (ENRRB), kurā regulatīvās iestādes iesaistās, kopīgi darbojas un regulāri tiekas. Tīkls regulatīvajām iestādēm dod iespēju apmainīties ar informāciju par to darbu, lēmumu pieņemšanas principiem un praksi, procedūras galvenajiem jautājumiem un transponēto Eiropas Savienības dzelzceļa tiesību aktu interpretācijas problēmām. Regulatīvās iestādes šādā veidā sadarbojas, lai visā Eiropas Savienībā koordinētu savu lēmumu pieņemšanu. Saskaņā ar Direktīvas 2012/34/ES 57.panta 1.punktu Eiropas Komisija ir tīkla dalībiece, un tā koordinē un atbalsta tīkla darbu un attiecīgā gadījumā sniedz arī ieteikumus.

VDA 2022.gadā piedalījās tiešsaistes sanāksmēs: 22. ENRRB sanāksmē 29.03.2022. un 23. ENRRB sanāksmē 14.10.2022.

b) Regulatīvo iestāžu sadarbība lietās, kas saistītas ar pārrobežu aspektiem

Papildus sadarbībai Eiropas dzelzceļa transporta regulatīvo iestāžu tīklā Direktīvas 2012/34/ES 57.panta 2.punktā ir noteikts, ka regulatīvās iestādes palīdz cita citai veikt tirgus uzraudzības uzdevumus un darbojas sūdzību izskatīšanā un izmeklēšanā, tostarp noslēdzot īpašas darba vienošanās. Šāda veida sadarbības mehānisms izveidots un reglamentēts ar Direktīvas 2012/34/ES 57.panta noteikumiem, kuri pārņemti Dzelzceļa likuma 32.¹ pantā. Regulatīvā iestāde, kas izskata lietu par piekļuvi starptautiskam vilcieni ceļam vai maksu par to, apspriežas ar regulatīvajām iestādēm visās Eiropas Savienības

dalībvalstīs, cauri kurām iet vilcienu ceļš, un pirms lēmuma pieņemšanas par šo lietu pieprasa no tām visu vajadzīgo informāciju. Savukārt regulatīvās iestādes, ar kurām jautājums tiek apspriests, sniedz pieprasīto informāciju. Turklāt, lai nodrošinātu efektīvu sadarbības īstenošanu, regulatīvās iestādes sniedz informāciju par saņemtajām sūdzībām vai par izmeklēšanu pēc savas iniciatīvas tai regulatīvajai iestādei, kura ir atbildīga par pasākumu īstenošanu attiecībā uz iesaistītajām personām. Šo vienu atbildīgo regulatīvo iestādi nosaka pašas regulatīvās iestādes, savstarpēji vienojoties.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2010.gada 22.septembra Regulā (ES) Nr.913/2010 par Eiropas dzelzceļa tīklu konkurētspējīgiem kravas pārvadājumiem (turpmāk – Regula (ES) Nr.913/2010) noteiktas īpašas regulatīvo iestāžu sadarbības prasības attiecībā uz konkurences uzraudzību dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoros. Līdzīgi kā sadarbības starp regulatīvajām iestādēm nosacījumi, kas paredzēti Direktīvā 2012/34/ES, arī Regulas (ES) Nr.913/2010 20.pantā ir ietverti obligātās apspriešanās mehānismi un noteikumi par informācijas sniegšanu un tās pārsūtīšanu lietās, kas attiecas uz dzelzceļa kravu pārvadājumu koridoriem. Turklāt prejudiciālā lietā C-12/20 Eiropas Savienības Tiesa 2021.gada 24.jūnija sprieduma 76.punktā sniegusi skaidrojumu, ka ne no vienas Regulas (ES) Nr.913/2010 tiesību normas neizriet, ka regulatīvo iestāžu pienākums sadarboties nozīmē, ka dalībvalsts regulatīvajai iestādei pirms lēmuma pieņemšanas būtu jāsaņem citu attiecīgo dalībvalstu regulatīvo iestāžu piekrišana vai ka tai būtu saistoši šo citu regulatīvo iestāžu pieņemtie lēmumi.⁶ Šis skaidrojums norāda uz to, ka ikviena regulatīvā iestāde lēmumu pieņemšanas ziņā ir juridiski nošķirta un neatkarīga no jebkuras citas privātas vai valsts institūcijas, tajā skaitā citas regulatīvās iestādes, izskatot lietas, kas saistītas ar pārrobežu aspektiem. Tādējādi minētajos ES tiesību aktos noteiktais regulatīvo iestāžu sadarbības mehānisms prasa, lai, cik vien iespējams, panāktu vienotu pieeju, atbildīgajai regulatīvajai iestādei pirms lēmuma pēc būtības pieņemšanas apspriesties ar citām attiecīgajām regulatīvajām iestādēm, nevis saņemt to piekrišanu vai to norādījumus.

Tomēr VDA sadarbība konkrētās lietās ir ierobežota ar to, ka 2022.gadā VDA uzmanības lokā nav nonākusi neviena lieta, kura saistīta ar starptautiskajiem pakalpojumiem un kurās nepieciešama apspriešanās un informācijas apmaiņa starp regulatīvajām iestādēm.

VDA kopīgi ar citām dzelzceļa nozares regulatīvajām iestādēm, kuru valstu teritorijas šķērso 8. dzelzceļa kravu pārvadājumu koridors Ziemeļjūra – Baltijas jūra, proti, ar Beļģijas, Nīderlandes, Vācijas, Čehijas, Polijas, Lietuvas un Igaunijas dzelzceļa nozares regulatīvajām iestādēm ir parakstījušas un 2022.gada 5.decembrī ir stājies spēkā dzelzceļa nozares regulatīvo iestāžu sadarbības līgums 8. dzelzceļa kravu pārvadājumu koridora Ziemeļjūra – Baltijas jūra (*Rail Freight Corridor 8, North Sea-Baltic*) ietvaros, lai pārraudzītu konkurenci dzelzceļa kravu pārvadājuma koridorā, kā arī lai reglamentētu un pilnveidotu dzelzceļa nozares regulatīvo iestāžu sadarbību tajā.

Šāda sadarbības līguma nepieciešamību nosaka Direktīvas 2012/34/ES 57.pants un Regulas (ES) 913/2010 20.pants.

c) Sadarbība ar IRG-Rail

Papildus dažāda veida sadarbībai, kas paredzēta saskaņā ar Direktīvu 2012/34/ES un Regulu (ES) 913/2010, VDA pašreiz sadarbojas arī IRG-Rail ietvaros, kas ir regulatīvo iestāžu pašu privāta iniciatīva.

VDA ir iesaistījusies IRG-Rail Eiropas Savienības Neatkarīgo dzelzceļa regulatīvo iestāžu grupā (*Independent Regulators' Group – Rail*) un aktīvi darbojās vairākās IRG-Rail izveidotajās darba grupās, kuras izvērtē ES dzelzceļa jomas tiesību aktu normas un prasības, kā arī ES dalībvalstu regulējošo iestāžu praksi, nacionālajā līmenī piemērojot attiecīgās ES tiesību normas. Svarīgākās IRG-Rail darbības jomas, kurās VDA darbinieki kā eksperti pārstāv Latvijas dzelzceļa regulatīvo iestādi, ir sekojošas:

ES likumdošanas priekšlikumu izstrāde;

- piekļuve infrastruktūrai un piekļuve apkalpes vietām;
- dzelzceļa infrastruktūras maksas un maksa par piekļuvi apkalpes vietām, un
- dzelzceļa tirgus uzraudzība un statistikas datu pārskati.

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A62020CJ0012&qid=1654690235391>

Pārskata periodā VDA piedalījās IRG-Rail plenārsēdēs, kā arī iepriekš minēto darba grupu sanāksmēs, sniedzot informāciju par regulatīvās iestādes darbību un valsts tiesību aktu prasībām, pārņemot ES dzelzceļa jomas tiesību aktu prasības Latvijā. Vienlaikus, VDA līdzdarbojās IRG-Rail ietvaros, kopīgi gatavojot Eiropas dzelzceļa tirgus uzraudzības gada pārskatu (*IRG-Rail Market Monitoring Report*), kurā iekļauta detalizēta analīze par dzelzceļa tirgus aktivitātēm (dzelzceļa tīkls, pārvadājumu tirgus, konkurence, maksas, licences, pārvadātāju ieņēmumi, u.c. dati). IRG-Rail sagatavotais Eiropas dzelzceļa tirgus uzraudzības pārskats tiek regulāri publicēts IRG-Rail interneta vietnē: www.irg-rail.eu/irg.

2.2.4. Sadarbība ar dzelzceļa pakalpojumu lietotājiem un citiem sadarbības partneriem

VDA mērķis, īstenojot šo funkciju:

- nodrošināt regulāru informācijas apmaiņu ar dzelzceļa tirgus dalībniekiem, lai noskaidrotu to problēmas un praktiskās vajadzības.

Saskaņā ar Dzelzceļa likumu 31.pantu VDA ir noteikts pienākums regulāri apspriesties ar dzelzceļa kravu un pasažieru pārvadājumu pakalpojumu lietotāju pārstāvjiem, lai ņemtu vērā viņu viedokli par dzelzceļa tirgu. Šajā jomā VDA sadarbojas ar dzelzceļa kravu pārvadātāju klientiem – kravu nosūtītāju un saņēmēju pārstāvjiem un to intereses pārstāvošajām nozares asociācijām.

Lai pastāvīgi apzinātu situāciju dzelzceļa transporta nozarē, VDA pēc savas iniciatīvas ir izveidojusi Dzelzceļa pārvadātāju un sadarbības organizāciju konsultatīvo padomi, kurā piedalās Satiksmes ministrijas, VAS “Latvijas dzelzceļš” (infrastruktūras pārvaldītājs), AS “LatRailNet” (infrastruktūras pārvaldītāja būtisko funkciju veicējs), kā arī dzelzceļa pārvadājumu uzņēmumu un nozares uzņēmēju asociāciju pārstāvji, kas darbojas kopš 2010.gada. Padome tiek sasaukta vairākas reizes gadā, lai pārrunātu un risinātu aktuālos nozares problēmu jautājumus. Šādu VDA iniciatīvu ir atzinīgi novērtējusi Eiropas Komisija.

2.2.5. Infrastruktūras pārvaldītāja neatkarības prasību uzraudzība

VDA mērķis, īstenojot šo funkciju:

- nodrošināt godīgu konkurenci starp visiem dzelzceļa tirgus dalībniekiem, ja viens no pārvadātājiem ietilpst vienā koncernā ar dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāju.

Saskaņā ar Dzelzceļa likuma 13.¹ panta piektās daļas 4.apakšpunktu publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja būtisko funkciju veicējam ir pienākums katru gadu līdz 1.aprīlim iesniegt VDA ziņojumu par veiktajiem pasākumiem, lai nepieļautu nevienlīdzīgu attieksmi pret pārvadātājiem, un nodrošināt pienācīgu kontroli pār neatkarības prasību programmas ievērošanu.

Saskaņā ar iepriekš minēto Dzelzceļa likuma normu, VDA pēc ziņojuma izvērtēšanas sniedz atzinumu par neatkarības nodrošināšanai veikto pasākumu pietiekamību un norāda trūkumus, ja tādi ir, kā arī termiņu, kurā šie trūkumi novēršami.

VDA 27.04.2022. sagatavoja un sniedza AS “LatRailNet” atzinumu Nr.2-2-33 “Par veiktajiem pasākumiem publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja būtisko funkciju veicēja neatkarības prasību nodrošināšanā 2021.gadā”, norādot, ka risks neatkarības prasību nodrošināšanai ir samazināts, bet, kamēr grozījumi Dzelzceļa likumā saistībā ar uzņēmuma padomi vēl nav pieņemti, tas tomēr nav pilnībā novērsts.

2.2.6. Eiropas Savienības tieši piemērojamo dzelzceļa jomas tiesību aktu uzraudzība

VDA mērķis, īstenojot šo funkciju:

- nodrošināt uzraudzību par tādu ES regulu prasību un nosacījumu izpildi, kas tieši uzliek pienākumus personām VDA kompetences ietvaros, tajā skaitā, bet ne tikai:
 - a) Komisijas 2017.gada 22.novembra Īstenošanas regula (ES) 2017/2177 par piekļuvi apkalpes vietām un ar dzelzceļu saistītajiem pakalpojumiem;
 - b) Komisijas 2018.gada 20.novembra Īstenošanas regula (ES) 2018/1795, ar ko nosaka Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2012/34/ES 11.pantā paredzētās ekonomiskā līdzsvara pārbaudes piemērošanas procedūru un kritērijus;
 - c) Komisijas 2015.gada 12.jūnija Īstenošanas regula (ES) 2015/909 par kārtību, kā aprēķināt izmaksas, kas tieši radušās, sniedzot vilcienu satiksmes pakalpojumus;
 - d) Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2020/1429, ar ko, ņemot vērā Covid-19 uzliesmojumu, nosaka pasākumus ilgtspējīgam dzelzceļa tirgum (pagarināta darbība ar Komisijas deleģēto regulu (ES) 2021/1061).

2022.gadā VDA veica apkalpes vietas operatoru publicēto apkalpes vietu aprakstu kontroli atbilstoši Regulas 2017/2177 4. un 5.pantam. Būtiski pārkāpumi netika konstatēti.

2022.gadā VDA nav saņemti Dzelzceļa likuma 27.panta piektajā daļā un Regulā (ES) 2018/1795 paredzētie pieteikumi par jaunu dzelzceļa pasažieru pārvadājumu pakalpojumu uzsākšanu. 2022.gadā VDA nav saņemts arī neviens iesniegums no Dzelzceļa likuma 5.¹ panta otrajā daļā minētajiem subjektiem, ka kāds jauns dzelzceļa pasažieru pārvadājumu pakalpojums izjauktu noslēgtā attiecīgā valsts vai pašvaldības dzelzceļa pasažieru pārvadājumu pasūtījuma līguma ekonomisko līdzsvaru.

2.2.7. Publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja pakalpojumu uzraudzība pierobežas iecirkņos

VDA mērķis, īstenojot šo funkciju:

- nodrošināt brīvu konkurenci un nediskriminējošu piekļuvi publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūrai pierobežas iecirkņos;
- nodrošināt pierobežas iecirkņos noteiktās infrastruktūras maksas atbilstību normatīvo aktu prasībām.

VDA 2021.gada 19.maijā ir pieņēmusi lēmumu Nr.2-6-3 “Par projekta “Kārtība, kādā tiek nodrošināta vagonu uzskaitē un pārrobežu pārvadājumi Latvijas teritorijā pierobežas iecirkņos līdz pieņemšanas/nodošanas stacijām” saskaņošanu”, pamatojoties uz Dzelzceļa likuma 5.¹ panta septīto un astoto daļu un MK noteikumu Nr.540 13.punktu, saskaņojot publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldītāja VAS “Latvijas dzelzceļš” izstrādāto un iesniegto projektu “Kārtība, kādā tiek nodrošināta vagonu uzskaitē un pārrobežu pārvadājumi Latvijas teritorijā pierobežas iecirkņos līdz pieņemšanas/nodošanas stacijām”. 2022.gadā notika šīs kārtības ieviešanas uzraudzība.

2.2.8. Sankcijas, nodrošinot regulatīvās iestādes informācijas pieprasījumu un lēmumu izpildi

VDA mērķis, īstenojot šo funkciju:

- Nodrošināt VDA kompetencē esošo normatīvo aktu prasību un VDA pieņemto lēmumu attiecībā uz uzraudzībā esošajām personām izpildi.

No Direktīvas 2012/34/ES 56.panta 9.punkta izriet prasības, ka regulatīvajai iestādei ir iespēja ar piemērotām sankcijām, tostarp naudas sodiem, nodrošināt tās informācijas pieprasījumu un lēmumu izpildi. Attiecīgais tiesiskais regulējums pārņemts nacionālajos tiesību aktos, piemēram, Administratīvo sodu likumā par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā. VDA 2022.gadā nav piemērojusi brīdinājumu vai naudas sodu nevienai personai par pieprasītās informācijas

nesniegšanu, informācijas nepienācīgu sniegšanu vai nepatiesas informācijas sniegšanu, kā arī nav bijis nepieciešams nodrošināt VDA pieņemto lēmumu piespiedu izpildi, adresātam izsakot brīdinājumu par piespiedu izpildi vai uzliekot piespiedu naudu.

2.3. Neregulatīvo funkciju īstenošana

2.3.1. Dzelzceļa pārvadātāju licencēšana un tās prasību izpildes uzraudzība

VDA mērķis, īstenojot šo funkciju:

- nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi dzelzceļa pārvadājumu tirgum, kā arī godīgu konkurenci starp visiem dzelzceļa tirgus dalībniekiem.

VDA ir Eiropas Savienības tiesību aktos minētā licencēšanas iestāde, kas veic dzelzceļa pārvadājumu uzņēmumu licencēšanu un uzrauga tās prasību izpildi.

Izniedzot licenci, VDA pārbauda uzņēmumu atbilstību dzelzceļa jomu reglamentējošajos aktos noteiktajām prasībām, tas ir, labu reputāciju, finanšu pietiekamību, profesionālo kompetenci un savas civiltiesiskās atbildības segšanu. Šīs prasības VDA pārbauda pirms jaunas licences izsniegšanas, kā arī pēc savas iniciatīvas – pēc licences izsniegšanas.

Izniedzot jaunu pārvadātāja licenci, apturot tās darbību, anulējot vai grozot esošu pārvadātāja licenci, VDA reģistrē minētā izmaiņas Eiropas Savienības Dzelzceļa aģentūras izveidotajā pārvadātāju licenču datubāzē ERADIS.

Ņemot vērā iepriekš minēto, VDA pārskata periodā veica licencēto dzelzceļa pārvadājumu uzņēmumu atbilstības uzraudzību noteiktajām prasībām, pārkāpumi netika konstatēti.

2022.gadā VDA veica trīs dzelzceļa pārvadājumu uzņēmuma licences grozījumus, kas tika reģistrēti ERADIS datubāzē. Jauni pieteikumi dzelzceļa pārvadātāju licences saņemšanai šajā laika posmā netika saņemti.

2.3.2. Dzelzceļa statistikas datu apkopošana un ziņošana Eiropas Komisijai

VDA mērķis, īstenojot šo dalībvalstīm uzdoto funkciju:

- novērtēt dzelzceļa tirgus darbību Latvijā un citās ES dalībvalstīs, un izdarīt secinājumus par nepieciešamajiem uzlabojumiem konkrētajos tirgus sektoros, lai nodrošinātu pilnvērtīgu dzelzceļa jomas normatīvo aktu prasību un nosacījumu īstenošanu.

Saskaņā ar vienošanos ar Satiksmes ministriju, VDA pilda Latvijai noteikto ziņošanas pienākumu Eiropas Komisijai, kas izriet no Komisijas 2015.gada 7.jūlija īstenošanas regulas (ES) 2015/1100 par dalībvalstu ziņošanas pienākumu dzelzceļa tirgus uzraudzības ietvaros (turpmāk – RMMS Regula).

Minētais pienākums uzliek ES dalībvalstīm (kompetentajām transporta nozares ministrijām) apkopot un sniegt dzelzceļa tirgus uzraudzības statistikas datus Eiropas Komisijas Mobilitātes un transporta ģenerāldirektorāta izveidotajā TRAMOS sistēmā.

RMMS Regula uzliek ES dalībvalstīm pienākumu regulāri apkopot un iesniegt Eiropas Komisijai statistikas datus ar mērķi izvērtēt tehniskos un ekonomiskos apstākļus un tirgus tendences Eiropas Savienības dzelzceļa transporta nozarē.

RMMS pārskats, kuru apkopo EK Mobilitātes un transporta ģenerāldirektorāts, tiek apkopots reizi gadā un kopsavilkums publicēts EK DG MOVE interneta vietnē: https://transport.ec.europa.eu/transport-modes/rail/market/rail-market-monitoring-rmms_en.

VDA 2022.gadā apkopoja VAS “Latvijas dzelzceļš” (kā infrastruktūras pārvaldītāja), AS “LatRailNet” (kā VAS “Latvijas dzelzceļš” būtisko funkciju veicēja) un dzelzceļa pārvadājumu uzņēmumu sniegtos statistikas datus un iesniedza to Eiropas Komisijas izveidotajā un uzturētajā RMMS pārskatu TRAMOS sistēmā (minētais reģistrs nav publiski pieejams).

Papildus, VDA piedalās EK Mobilitātes un transporta ģenerāldirektorāta organizētajās RMMS darba grupas sanāksmēs, kurās tiek izskatīti ar minētās ES Regulas 2015/1100, RMMS pārskatu un TRAMOS sistēmas darbību saistīti jautājumi.

2.3.3. Dzelzceļa vides aizsardzības politika

VDA mērķis, īstenojot šo funkciju:

- noteikt dzelzceļa nozares ilgtermiņa un īstermiņa vides aizsardzības mērķus, norādīt politikas īstenošanas līdzekļus un uzturēt vides aizsardzības paškontroles sistēmu.

Dzelzceļa likums nosaka, ka VDA izstrādā dzelzceļa vides aizsardzības politiku un uztur vides aizsardzības paškontroles sistēmu dzelzceļa nozarē. Administrācija kopā ar vides konsultāciju uzņēmumu SIA “*Estonian, Latvian & Lithuanian Environment*” ir izstrādājusi Dzelzceļa vides aizsardzības politiku plānošanas periodam no 2021. līdz 2027.gadam.

Dzelzceļa vides politikas mērķis ir noteikt nozares vides aizsardzības mērķus plānošanas periodam līdz 2027.gadam, norādīt politikas īstenošanas instrumentus, ko var izmantot politikas ieviešanai. Lai veidojot vienotu politikas ietvaru, dokumenta pamatā ir ES Vides politikas mērķi, Latvijas normatīvo aktu prasības un tieši saistīto nozaru plānošanas dokumenti (Transporta attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam un Vides politikas pamatnostādnes 2021.–2027.gadam). Šis dokuments ir uzskatāms par nozares vadlīnijām koordinētai un mērķtiecīgai vides pārvaldībai. Politikas ieviešana ir dzelzceļa nozares uzņēmumu brīvprātīga apņemšanās.

VDA nodrošina Dzelzceļa vides politikas realizāciju tajā daļā, kas attiecas uz valsts un privātajiem uzņēmumiem, pārvadātājiem izsniedzot licences, sagatavojot un izvērtējot normatīvo aktu projektus, kuri attiecas uz vides aizsardzību un dzelzceļa nozari. Papildus VDA sadarbībā ar pārējām Dzelzceļa vides politikas realizācijā iesaistītajām institūcijām izmanto dokumentā apskatītos politikas īstenošanas instrumentus, lai rastu optimālu risinājumu katrā konkrētajā gadījumā.

Lai novērtētu vides stāvokli un analizētu tendences saistībā ar Dzelzceļa vides politikas ieviešanu, katru gadu VDA no dzelzceļa pasažieru un kravu pārvadājumu uzņēmumiem ievāc informāciju par iepriekšējā gadā veiktajiem vides aizsardzības pasākumiem un noteiktiem vides indikatoriem.

Dzelzceļa vides politiku nepieciešams pārskatīt un precizēt ik pa trīs gadiem, atbilstoši izmaiņām vides un dzelzceļa tiesību aktu sistēmā, ekonomiskajai situācijai valstī un vispārējai izpratnei par vides problēmām.

2.3.4. Dzelzceļa radīto risku (apdraudējumu) uzraudzība

VDA mērķis, īstenojot šo funkciju:

- izvērtēt apdraudējumu, ko dzelzceļa infrastruktūra (īpaši, bīstamo kravu pārvadājumi) rada cilvēku veselībai un videi, un veikt nepieciešamos šā apdraudējuma samazināšanas pasākumus, informēt un sadarboties ar citām iesaistītajām institūcijām.

VDA saskaņā ar Dzelzceļa likumā noteiktajām prasībām izvērtē apdraudējumu, kuru dzelzceļa infrastruktūra rada cilvēku veselībai un videi.

2022.gadā tika veikts kvalitatīvā riska novērtējums dzelzceļa līnijā Jelgava–Liepāja. Riska novērtējuma ietvaros tika sagatavots dzelzceļa līnijas raksturojums, analizēta negadījumu statistika, apkopota informācija par vilcienu intensitāti, pārvadājumu veidiem, realizētajiem satiksmes drošības pasākumiem. Riska analīzes rezultātā dzelzceļa mezgla stacijai, pārbrauktuvēm un dzelzceļa posmiem tika noteikts riska līmenis, norādīti galvenie risku paaugstinošie faktori un izstrādātas rekomendācijas riska līmeņa samazināšanai. Ar darba rezultātiem tika iepazīstinātas visas dzelzceļa nozares iesaistītās institūcijas un pašvaldības.

Nozīmīga ir arī iestādes darbība OTIF Bīstamo kravu pārvadājumu darba grupā par Bīstamo kravu starptautisko dzelzceļa pārvadājumu noteikumu (RID) grozījumu izstrādi un ieviešanu, drošības padomnieku sistēmas pilnveidošanu. Iestādes darbinieki regulāri piedalās arī Dzelzceļu sadarbības organizācijas (OSŽD) darbā ar dalībvalstīm, kas piemēro Nolīguma par starptautisko dzelzceļa kravu satiksmi (SMGS) 2.pielikuma “Bīstamo kravu pārvadājumu noteikumi” prasības. VDA speciālisti piedalās arī ANO EEK Transporta komitejas Bīstamo kravu pārvadājumu darba grupas sēdēs.

2.3.5. Dzelzceļa reģistru izveidošana, uzturēšana un datu reģistrēšana

VDA mērķis, īstenojot šo funkciju:

- nodrošināt dzelzceļa infrastruktūras, ritošā sastāva, kā arī licencēto pārvadājumu uzņēmumu uzskaiti vienotajā ES dzelzceļa reģistru sistēmā, nodrošinot tiesības pārvadātājiem ienākt dzelzceļa tirgū un sniegt savus pakalpojumus nediskriminējošā veidā.

Saskaņā ar ES dzelzceļa jomu reglamentējošajiem aktiem VDA ir atbildīga par vairāku Eiropas Savienības paredzēto dzelzceļa reģistru uzturēšanu un Latvijas datu reģistrāciju. Konkrēti, VDA atbild par šādiem dzelzceļa reģistriem:

- a) Eiropas (dzelzceļa) ritekļu reģistrs – EVR (*European Vehicle Register*);
- b) Latvijas Dzelzceļa infrastruktūras (sliežu ceļu) valsts reģistrs.

a) Dzelzceļa infrastruktūras (sliežu ceļu) valsts reģistrs

Saskaņā ar Komisijas Īstenošanas Regulas (ES) 2019/777 (2019.gada 16.maijs), par dzelzceļa infrastruktūras reģistra kopīgajām specifikācijām un par Īstenošanas lēmuma 2014/880/ES atcelšanu 4.pantu VDA kā infrastruktūras reģistrācijas struktūrvienības pienākums izbeidzās ar 2021.gada 1.janvāri, kad katras dalībvalsts infrastruktūras pārvaldītāji kļuva atbildīgi par datu vākšanu un ievadīšanu RINF lietojumprogrammā.

Savukārt saskaņā ar 29.12.1998. MK noteikumiem Nr.489 “Dzelzceļa infrastruktūras (sliežu ceļu) valsts reģistrācijas un uzskaites kārtība” VDA turpina reģistrēt dzelzceļa infrastruktūru (sliežu ceļu) valsts reģistrā.

Saskaņā ar iepriekš minēto pienākumu 2022.gadā izsniegtas 34 privātās lietošanas sliežu ceļu reģistrācijas apliecības un 6 publiskās lietošanas sliežu ceļu reģistrācijas apliecības.

Kopumā valsts reģistrā uz 2023.gada 1.janvāri iekļauti 412 privātās lietošanas sliežu ceļu iecirkņi ar kopgarumu 634.29 km un 361 publiskās lietošanas sliežu ceļu iecirkņi ar kopgarumu 3082.4 km. (skat. 3. tabulu).

3. tabula Reģistrēto publiskās lietošanas sliežu ceļu kopgarums uz 01.01.2023.g.

Īpašnieks vai pārvaldītājs	Izvērstais ceļu garums km			
	Galvenie	Stacijas	Pievedceļi	Kopā
Va/s “Latvijas dzelzceļš”	2135.3	815.3	131.8	3082.4
AS “Pasažieru vilciens”			19,5	19,5
SIA “LDZ Ritošā sastāva serviss”			31,19	31,19
SIA “LDZ infrastruktūra”			34,87	34,87
Citi īpašnieki	35,1	1,1	30,5	66,7
Kopā:	2170.4	816.4	247.86	3234.7

Kopā valstī reģistrēti 3869 km sliežu ceļi (izvērstais garums) no kuriem 16% ir privātās lietošanas, bet 84% publiskās lietošanas. Savukārt 80% no reģistrētajiem sliežu ceļiem ir VAS “Latvijas dzelzceļš” pārvaldīšanā.

2022.gadā tika turpināti darbi, kas saistīti ar reģistra uzturēšanu un elektroniskās versijas pilnveidošanu.

2022.gadā vienotā Eiropas dzelzceļa infrastruktūras reģistra (RINF) ievēšanai tika veikti šādi darbi:

- RINF nacionālā reģistra programmatūras pilnveidošana;
- Veikta vairāku RINF parametru precizēšana un nosūtīšana uz vienotā Eiropas dzelzceļa infrastruktūras reģistra (RINF) datu bāzi (CUI).

b) EVR – Eiropas (dzelzceļa) ritekļu reģistrs

2022.gadā tika turpināta dzelzceļa ritošā sastāva reģistrācija, grozījumu veikšana un ritošā sastāva izslēgšana no Eiropas ritekļu reģistra, kā arī tika turpināta Eiropas 12 zīmju numuru piešķiršana dzelzceļa ritošajam sastāvam, kuru paredzēts izmantot tikai Eiropas dzelzceļa tīklā vai iekšzemē.

2022.gada laikā VDA tika iesniegti 96 pieteikumi par 974 ritekļu reģistrācijas grozījumiem Eiropas ritekļu reģistrā. No kopējā iesniegumu skaita 55% tika iesniegti elektroniski attālināti, izmantojot elektronisko sistēmu REPS un 45% - izmantojot papīra formātu vai e-parakstu.

2022.gadā kopā izsniegtas 69 izziņas par 705 veiktajām ritošā sastāva vienību operācijām reģistrā. Uz 2022. gada 31.decembri reģistrēto ritošā sastāva vienību skaits ir 8361.

4. tabula 2022.gadā veiktās izmaiņas Eiropas ritekļu reģistrā

<i>Ritekļa veids</i>	<i>VAS "Latvijas dzelzceļš"</i>	<i>Citas uzņēmēj-sabiedrības</i>	<i>Veiktās izmaiņas kopā</i>
Lokomotīves	23	33	56
Elektrovilcienu vagoni	0	163	163
Dīzelvilcienu vagoni	0	54	54
Pasažieru vagoni	0	5	5
Kravas vagoni	150	251	401
Sliežu ceļa mašīnas	18	0	18
Dzelzceļa ceļamkrāni	7	0	7
Citas mašīnas	0	1	1
Kopā:			705

5. tabula 2019.–2022.g. reģistrēto ritekļu skaita dinamika Eiropas ritekļu reģistrā

	2019. gads	2020. gads	2021. gads	2022. gads
Lokomotīves kopā, t.sk.:	327	315	290	284
• Kravas-pasažieru	4	4	4	4
• Kravas-tvaika	2	2	2	2
• Manevru	152	145	136	132
• Kravas	141	136	122	120
• Manevru-kravas	19	19	19	19
• Pasažieru	9	9	7	7
Ceļamkrāni	57	57	55	55
Sliežu ceļu mašīnas	173	173	167	167
Citas mašīnas	26	27	28	28
Dīzelvilcienu vagoni	76	76	76	75
Elektrovilcienu vagoni	164	164	163	163
Pasažieru vagoni	74	67	65	65
Kravas vagoni kopā/privātie, t.sk.:	8979/2172	8362/1972	7487/1882	7524/1923
• Platformas	2107/509	2068/470	2033/455	2005/427
• Hopervagoni	1886/334	1764/212	1761/209	1752/200
• Cisternas	1767/686	1734/653	1233/599	1257/687
• Dumkari (pašizgāzēji)	159/94	159/94	159/94	159/94
• Pusvagoni	802/284	802/284	623/279	678/274
• Refrižeratori	48/37	43/32	30/19	30/19
• Segtie	2106/206	1694/211	1550/211	1550/211
• Citi	104/22	98/16	98/16	93/11

2.3.6. Pasākumu īstenošana, lai nodrošinātu Eiropas Savienības tieši piemērojamo tiesību aktu (Regulu) izpildes uzraudzību VDA kompetences jomā

VDA mērķis, īstenojot šo funkciju:

- nodrošināt Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 23.oktobra Regula (EK) Nr.1371/2007 par dzelzceļa pasažieru tiesībām un pienākumiem (tās vietā 29.04.2021. pieņemta jauna Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 2021/782, kura kļūs piemērojama ar 07.06.2025.).

Saskaņā ar Dzelzceļa likuma 33.³ panta pirmo daļu Eiropas Parlamenta un Padomes 2007.gada 23.oktobra regulas (EK) 1371/2007 par dzelzceļa pasažieru tiesībām un pienākumiem (turpmāk – regula (EK) Nr. 1371/2007) 30.pantā minētā iestāde, kas atbild par šīs regulas (izņemot tās 21. un 26.pantu) izpildi starptautiskajos dzelzceļa pasažieru pārvadājumos ir VDA.

2021.gadā neviens starptautiskais pasažieru pārvadājums Regulas Nr.1371/2007 izpratnē Latvijas Republikas teritorijā netika veikts. Pasažieru sūdzības par pasažieru tiesību pārkāpumiem 2021.gadā saņemtas netika.

Papildus 2022.gadā VDA piedalījās Eiropas komisijas un dalībvalstu uzraudzības iestāžu (NEB) sanāsmē par dzelzceļa pasažieru tiesību regulas piemērošanas jautājumiem. Vienlaikus VDA kā par starptautisko dzelzceļa pasažieru pārvadājumiem Latvijā atbildīgā iestāde piedalījās vairākās Eiropas Komisijas organizētajās aptaujās par dzelzceļa pasažieru tiesību regulējumu Eiropas Savienībā un sniedza savu viedokli.

2.3.7. Vēsturiskā mantojuma dzelzceļa finansējuma sadalījums un tā izlietojuma kontrole

VDA mērķis, īstenojot šo funkciju:

- nodrošināt Vēsturiskā mantojuma dzelzceļa konsultatīvās padomes lēmumu izpildes uzraudzību.

Saskaņā ar Dzelzceļa likuma 7.¹ pantu VDA ir atbildīga par Vēsturiskā mantojuma dzelzceļa konsultatīvās padomes lēmumu izskatīšanu un finanšu līdzekļu piešķiršanu vēsturiskā mantojuma dzelzceļa objektu īpašniekiem (valdītājiem) un šī finansējuma izlietošanas kontroli.

Pildot normatīvajos aktos noteiktās Vēsturiskā mantojuma dzelzceļa konsultatīvās padomes sekretariāta funkcijas, 2022.gadā tika noorganizētas divas attālinātās sanāksmes un sagatavoti sanāksmju protokoli. Vienlaikus tika sagatavoti lēmumu projekti par finanšu līdzekļu piešķiršanu, tika pārbaudīti dokumenti par piešķirto finanšu līdzekļu izlietojumu un apkopotas iesniegtās finanšu atskaites, kā arī tika veikta iesniegto dokumentu pārbaude par finansējuma izlietojumu.

2.3.8. Citu valsts pārvaldes uzdevumu īstenošana

VDA mērķis, īstenojot šo funkciju:

- īstenojot valsts pārvaldē ieviesto principu “konsultē vispirms”, sekmēt uz klientu orientētu un konstruktīvu komunikāciju ar nozares uzņēmumiem, kā arī efektīvu uzraudzības funkciju realizēšanu;
- starptautisko sankciju noteikto ierobežojumu uzraudzība;
- dalība tiesību aktu projektu izstrādē;
- dzelzceļa kravu pārvadājumu pasūtījumu līgumu saskaņošana.

a) “Konsultē vispirms” princips

VDA darbības stratēģijā 2017.–2019.gadam tika ieviests “Konsultē vispirms” princips. “Konsultē vispirms” iespēja tiek nodrošināta, ņemot vērā to, ka “jebkurai personai (fiziskai vai juridiskai)” ir iespēja saņemt VDA kompetencē esošās dzelzceļa jomas tiesiskā regulējuma prasību izskaidrojumu pie attiecīgā VDA speciālista (iepriekš saskaņojot tikšanās laiku), pirms jebkāda administratīvā procesa uzsākšanas.

b) Starptautisko sankciju noteikto ierobežojumu uzraudzība

2022.gadā VDA pilnveidoja savas iekšējās procedūras un veica regulāru darbu, lai nodrošinātu saistībā ar Krievijas agresiju Ukrainā un citu noteikto starptautisko sankciju ievērošanu savās atbildības jomās, galvenokārt attiecībā uz dzelzceļa infrastruktūras un ritekļu reģistriem.

c) Dalība dzelzceļa jomas normatīvo aktu projektu izstrādē

Saskaņā ar Ministru kabineta 2005.gada 4.janvāra noteikumu Nr.13 “Valsts dzelzceļa administrācijas nolikums” 4.7.apakšpunktu līdz to atzīšanai par spēku zaudējušiem un pēc tam saskaņā ar Ministru kabineta 2022.gada 10.maija noteikumu Nr.282 “Valsts dzelzceļa administrācijas nolikums” 6.15.apakšpunktu VDA atbilstoši kompetencei izstrādā un normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā sniedz priekšlikumus un ierosinājumus par normatīvo aktu pilnveidošanu. Savukārt Likuma par budžetu un finanšu vadību 41.panta 1¹ un 1² daļā doto uzdevumu izpildes nodrošināšanai VDA sagatavo un iesniedz Satiksmes ministrijai virzīšanai uz Ministru kabinetu apstiprināšanai VDA kārtējā gada budžeta projektu vai tā grozījumus.

VDA 2022.gadā savas kompetences jomā izstrādāja un iesniedza tālākai virzīšanai Satiksmes ministrijai šādus dzelzceļa jomas tiesību aktu projektus un priekšlikumus tiesiskā regulējuma pilnveidošanai citu institūciju izstrādātajiem normatīvo aktu projektiem:

- MK noteikumu projektu “Dzelzceļa ritošā sastāva reģistrācijas kārtība”;
- MK rīkojuma projektu “Par Valsts dzelzceļa administrācijas 2023. gada budžeta apstiprināšanu”;
- MK rīkojuma projektu “Grozījumi Ministru kabineta 2021. gada 6. oktobra rīkojumā Nr. 696 “Par Valsts dzelzceļa administrācijas 2022. gada budžeta apstiprināšanu””;
- likumprojekts “Grozījumi dzelzceļa pārvadājumu likumā” (attiecībā uz jaunās ES dzelzceļa pasažieru tiesību un pienākumu regulas īstenošanu Latvijā), u.c.

Nacionālajiem tiesību aktiem jābūt saderībai ar Eiropas Savienības tiesībām un EST judikatūru.

Lai pilnveidotu Dzelzceļa likumā ietverto tiesisko regulējumu, kas nodrošinātu EST 2022.gada 24.februāra spriedumam prejudiciālā lietā C-563/20 *ORLEN KolTrans* atbilstošu Eiropas Savienības prasību interpretāciju, VDA iesniedza Satiksmes ministrijai izvērtēšanai priekšlikumus par attiecīgiem grozījumiem Dzelzceļa likumā.⁷ VDA ar 2022.gada 14.marta vēstuli Nr.1-12-14 “*Par Eiropas Savienības Tiesas spriedumu prejudiciālā lietā C-563/20*” informēja Satiksmes ministriju, ka Dzelzceļa likuma normas, kas arī subjektiem, kuri nav “pretendenti” [pieteikuma iesniedzēji], paredz tiesības pārsūdzēt infrastruktūras pārvaldītāju pieņemtos lēmumus VDA, nenodrošina EST spriedumam prejudiciālā lietā C-563/20 *ORLEN KolTrans* atbilstošu Direktīvas 2012/34/ES prasību interpretāciju un pārņemšanu. Vienlaikus tika iesniegts arī VDA priekšlikums no Dzelzceļa likumā minētā to subjektu uzskaitījuma, kuriem ir tiesības iesniegt sūdzību Administrācijai, izslēgt tādus subjektus, kuri nav “pretendenti” [pieteikuma iesniedzēji] Eiropas Savienības tiesību izpratnē.

Lai pilnveidotu nacionālo tiesisko regulējumu, kas nodrošinātu EST 2022.gada 27.oktobra spriedumam prejudiciālā lietā C-721/20 *DB Station & Service AG* atbilstošu Eiropas Savienības prasību interpretāciju, VDA ar 2022.gada 21.decembra vēstuli Nr.1-13-165 “*Par Eiropas Savienības Tiesas spriedumu prejudiciālā lietā C-721/20 un priekšlikumu Satiksmes ministrijas 2023.gada darba plānam*” iesniedza Satiksmes ministrijai izvērtēšanai priekšlikumus par attiecīgajiem grozījumiem Dzelzceļa likumā un Civilprocesa likumā.⁸

d) Dzelzceļa kravu pārvadājumu pasūtījumu līgumu saskaņošana

VDA saskaņā ar Dzelzceļa likuma 31.panta pirmās daļas 2.punktu saskaņo dzelzceļa kravu pārvadājumu pasūtījuma līgumu projektus. Savukārt saskaņā ar tās pašas daļas 3.punktu pēc dzelzceļa kravu pārvadājumu pasūtījuma līgumu noslēgšanas reģistrē tos un kontrolē šo līgumu izpildi.

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A62020CJ0563&qid=1687620012750>

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A62020CJ0721&qid=1687620249158>

2022.gadā VDA nav iesniegts saskaņošanai neviens sabiedrisko dzelzceļa kravu pārvadājumu valsts pasūtījumu līgums. 2021.gadā nav arī bijusi nepieciešamība reģistrēt dzelzceļa kravu pārvadājumu pasūtījuma līgumus un kontrolēt šo līgumu izpildi, jo šādi līgumi līdz šim nav tikuši noslēgti.

3. INFORMĀCIJA PAR VDA BUDŽETU UN TĀ IZLIETOJUMU

Saskaņā ar Ministru kabineta 2021.gada 6.oktobra rīkojumu Nr.696 “Par Valsts dzelzceļa administrācijas 2022.gada budžeta apstiprināšanu” tika apstiprināts VDA budžets 575 446 *euro* apmērā un izdevumi 630 455 *euro* apmērā (t.sk. 55 009 *euro* no iepriekšējos gados neizlietotā finansējuma).

6.tabula VDA finansējums un tā izlietojums (*eiro*)

Nr. p.k.	Posteņa nosaukums	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			<i>apstiprināts</i>	<i>faktiskā izpilde</i>
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā):	577 252	575 446	575 446
1.1.	dotācijas	-	-	-
1.2.	maksas pakalpojumi un citi ieņēmumi	575 469	575 446	575 446
1.3.	ārvalstu finanšu palīdzība	1 783	-	-
1.4.	ziedojumi un dāvinājumi	-	-	-
2.	Izdevumi (kopā):	569 974	630 455	539 951
2.1.	uzturēšanas izdevumi (kopā):	565 503	622 973	537 550
2.1.1.	kārtējie izdevumi	565 503	622 973	537 550
2.1.2.	procentu izdevumi	-	-	-
2.1.3.	subsīdijas, dotācijas un sociālie pabalsti	-	-	-
2.1.4.	kārtējie maksājumi Eiropas kopienas budžetā un starptautiskā sadarbība	-	-	-
2.1.5.	uzturēšanas izdevumi transferti	-	-	-
2.2.	izdevumi kapitālieguldījumiem	4 471	7 482	2 401

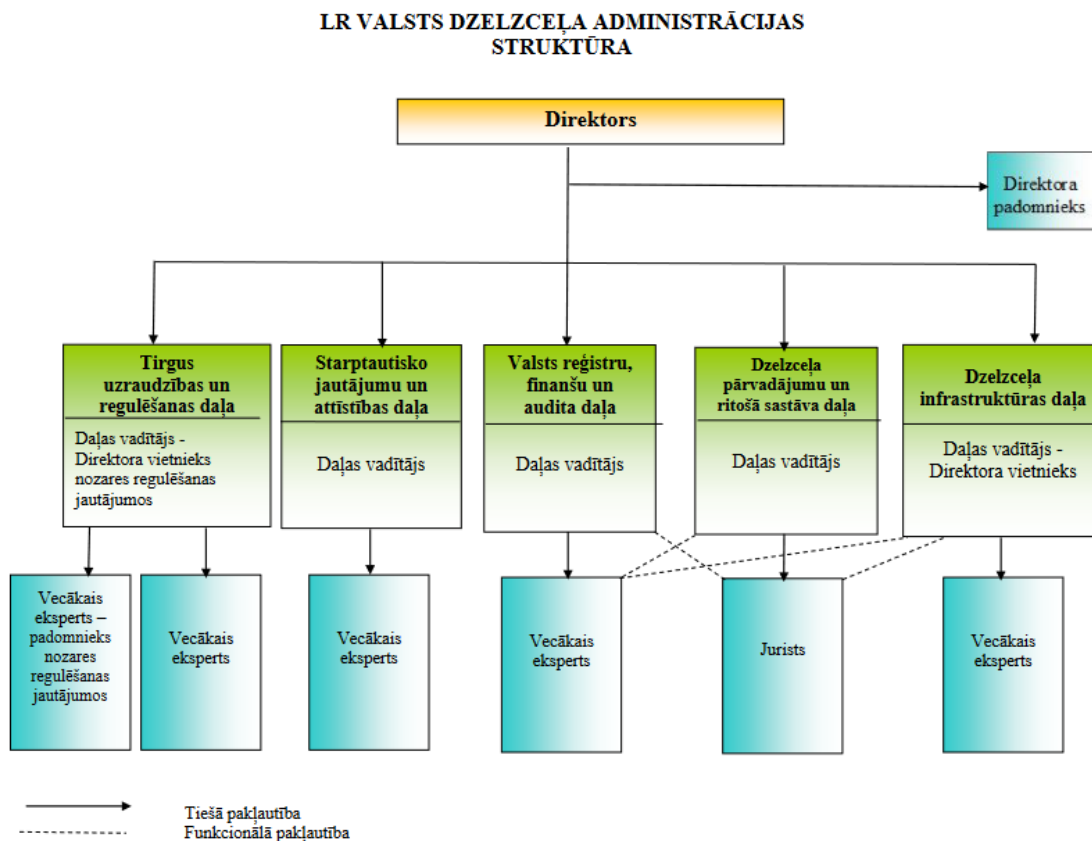
Pamatojoties uz 24.03.1994. likuma „Likums par budžetu un finanšu vadību” ar grozījumiem 6.¹ panta 5.daļu, budžeta nefinansētu iestāžu kārtējā gada līdzekļu atlikumu var izmantot nākamajā gadā izdevumu finansēšanai.

4. VDA STRUKTŪRA UN PERSONĀLS

a) Struktūra

VDA organizāciju, lēmumu pieņemšanas kārtību, kā arī citus iestādes darba organizācijas jautājumus, kuru mērķis ir tuvināt iestādi iedzīvotājiem/klientiem, nosaka VDA nolikums – Ministru kabineta 2022.gada 10.maija noteikumi Nr.282 “Valsts dzelzceļa administrācijas nolikums”. VDA funkcijas, atbilstoši kompetencei, īsteno VDA direktoram pakļautas piecas struktūrvienības: Dzelzceļa infrastruktūras daļa, Dzelzceļa pārvadājumu un ritošā sastāva daļa, Starptautisko jautājumu un attīstības daļa, Tirgus uzraudzības un regulēšanas daļa un Valsts reģistru, finanšu un audita daļa.

VDA aktuālā struktūra 2022.gadā ir pievienota zemāk.

b) Personāls

Saskaņā ar VDA personālvadības kārtību iestādes augstākā vērtība ir cilvēks, tā spēju un dotību atklāsmē. VDA personāla vadības mērķis ir tādas iestādes vides izveide, kas nodrošina nodarbinātā potenciāla izaugsmi un izmantošanu iestādes mērķu sasniegšanai un attīstības veicināšanai.

Viens no galvenajiem personāla vadības mērķiem ir ilgtermiņā piesaistīt kompetentus speciālistus, nodrošinot VDA uzticēto funkciju izpildi. Pārskata gadā VDA bija 13 amata vietas, tajā skaitā:

- 11 ierēdņu amata vietas
- 2 darbinieku amata vietas

Kopējais faktiski nodarbināto skaits VDA uz 31.12.2022. – 14 nodarbinātie (ieskaitot nepilnu slodzi strādājošos), tajā skaitā:

- 5 sievietes
- 9 vīrieši

VDA nodarbināto sadalījums pēc vecuma grupām un dzimuma:

Vecums	Sievietes	Vīrieši
30–45 gadi	3	2
50–60 gadi	0	7
63–67 gadi	1	1

VDA lielāko daļu darbinieku sastāvu veido darbinieki, kuri ir dzelzceļa jomas speciālisti un VDA strādā ilgāk par pieciem gadiem. Daži no darbiniekiem strādā kopš iestādes dibināšanas dienas – 1999.gada 1.jūlija. Konkrēti, pieci darbinieki strādā ilgāk par 20 gadiem, viens 19 gadus, seši vairāk par 5 gadiem, viens 3 gadus, viens līdz 1 gadam.

Visiem VDA darbiniekiem ir augstākā izglītība. Lielākā daļa VDA darbinieku labi pārvalda angļu un krievu valodu. Daži darbinieki pārvalda arī franču valodu.

VDA darbinieki aktīvi piedalās Eiropas Savienības Padomes, Eiropas Komisijas un Eiropas dzelzceļa aģentūras darba grupās, lai Latvijas intereses tiktu atspoguļotas topošajos Eiropas Savienības tiesību aktos. VDA darbinieku aktivitātes Eiropas Savienības un starptautisko organizāciju darba grupās, liecina par VDA darbinieku profesionālām prasmēm un pieredzi.

Ik gadu VDA darbinieki turpina paaugstināt savu kvalifikāciju, papildinot zināšanas dažādos mācību centros, Valsts administrācijas skolā, Valsts kancelejā, kā arī ministriju un Eiropas Savienības institūciju organizētajos semināros u.c. mācību programmās. VDA personāla apmācību vajadzības tiek noteiktas individuāli, ņemot vērā darbinieku esošo izglītību, jau apgūtās zināšanas un veicamā amata pienākumu izpildei papildus nepieciešamās zināšanas.

5. KOMUNIKĀCIJA AR SABIEDRĪBU

Viena no VDA prioritātēm ir sabiedrības informēšana par iestādes darbības prioritātēm un saņemt atgriezenisko saiti, kā arī sekmēt iestādes darbinieku motivējošu iekšējo komunikāciju.

VDA, lai veicinātu sadarbību ar sabiedrību un tās informētību, arvien uzlabo satura kvalitāti un intensitāti, atbilstoši iestādes darbības virzienam, regulāri tika nodrošināta iestādes aktualitāšu atspoguļošana un sabiedrības informēšana iestādes tīmekļa vietnē www.vda.gov.lv.

Lielu enerģiju un darbu VDA arī iegulda darbinieku savstarpējās komunikācijas attīstībā, jo tā sniedz iestādes nodarbinātajam iespēju saskaņoti darboties kopīgu mērķu sasniegšanā, veicina harmonisku iestādes kultūru un dod nodarbinātajiem iespēju pieņemt pareizus, iestādes mērķu sasniegšanai atbilstošus lēmumus - tikai zinošs darbinieks ir veiksmīgas komunikācijas pamats.

Lai aktualizētu iestādes sasniegumus funkciju īstenošanas gaitā, veicinātu sabiedrības izpratni par nozares saistītajiem jautājumiem, kā arī lai darba procesos un tajos pieņemtajos lēmumos veicinātu caurspīdīgumu, VDA aktīvi un regulāri piedalās sekojošās aktivitātēs:

- Dzelzceļa pārvadātāju konsultatīvā padome;
- sadarbība ar dzelzceļa kravu pārvadātājiem un kravu pārvadājumu pakalpojumu lietotāju pārstāvjiem;
- pasažieru pārvadājumu pakalpojumu lietotāju apmierinātība;
- vēsturiskā mantojuma saglabāšana.

6. PLĀNI NĀKAMAJAM GADAM

1. Sagatavot priekšlikumus grozījumiem Dzelzceļa likumā, lai pārņemtu ES jaunajā dzelzceļa pasažieru tiesību un pienākumu Regulā 2021/782 paredzēto pienākumu dalībvalstīm noteikt sankcijas par šīs regulas noteikumu un prasību pārkāpumiem starptautiskajos dzelzceļa pasažieru pārvadājumos un iesniegt Satiksmes ministrijai.
2. Izstrādāt un apstiprināt jaunu VDA darbības stratēģiju 2023.–2026., iekļaujot tajā jaunās funkcijas, kas izriet no dzelzceļa jomu reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem. Iepriekšējā VDA stratēģija darbojās no 2020. – 2022.gadam.
3. Dzelzceļa vides aizsardzības politikas 2021.-2027. darbības novērtējumam veikt nepieciešamo indikatoru un datu ievākšanu (no dzelzceļa uzņēmumiem par vides aizsardzības pasākumiem, bīstamo kravu pārvadājumiem) to izvērtēšanu un apkopošanu.
4. Lai izvērtētu apdraudējumu, ko dzelzceļa infrastruktūra rada cilvēku veselībai un videi, veikt kvalitatīvo riska novērtējumu dzelzceļa iecirkņim saskaņā ar izstrādāto prioritāšu sarakstu un Dzelzceļa riska līmeņa izvērtēšanas komisijas lēmumu.